

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 154/2024-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n. o.**, Kláštorská 134, Nitra, zastúpenej JUDr. Radovanom Ulehлом, Winterova 62, Piešťany, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra sp. zn. 19C/68/2009 z 12. decembra 2023 takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Nitra sp. zn. 19C/68/2009 z 12. decembra 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Nitra sp. zn. 19C/68/2009 z 12. decembra 2023 **zrušuje a vec vracia** Okresnému súdu Nitra na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Nitra **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevychováje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 4. marca 2024 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka navrhuje zrušenie napadnutého uznesenia, vrátenie veci okresnému súdu, priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom a finančného zadosťučinenia 2 000 eur.
2. Žalobcovia (celkom 12 žalobcov, pozn.) sa žalobou zo 17. apríla 2009 domáhali voči sťažovateľke ako žalovanej určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim

sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] a určenia, že sporné nehnuteľnosti patria do dedičstva po označených poručiteľoch.

3. Okresný súd rozsudkom zo 16. decembra 2021 rozhodol (i) vo výroku I tak, že určuje, že žalobkyňa vo 4. rade ([REDAKOVANÉ]) je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu $\frac{1}{4}$ k celku, (ii) vo výroku II tak, že určuje, že do dedičstva po [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] patria sporné nehnuteľnosti, a (iii) vo výroku III tak, že priznal žalobcom voči sťažovateľke nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

4. Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom odvolací súd rozhodol tak, že napadnutý rozsudok potvrdil a žalobcom priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Rozsudok nadobudol právoplatnosť 18. júna 2023.

5. Uznesením z 9. augusta 2023 rozhodla vyššia súdna úradníčka o nároku žalobcov na náhradu trov konania tak, že sťažovateľku zaviazala na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania vo výške 103 805,86 eur pozostávajúcich zo (i) zaplateného súdneho poplatku 398 eur, (ii) zaplateného súdneho poplatku za odvolanie 5 eur a z (iii) trov právneho zastúpenia 103 402,86 eur.

6. Vyššia súdna úradníčka vychádzala z hodnoty sporných nehnuteľností 58 050 eur stanovenej v zmysle doloženého potvrdenia realitnej kancelárie z 26. januára 2009. Oproti vyčísleniu trov konania nepriznala právnomu zástupcovi odmenu za niektoré úkony právnej služby, tak ako ich vyčíslil, buď preto, že išlo o úkony procesného charakteru, pri niektorých vyššia súdna úradníčka vyhodnotila, že nešlo o účelné úkony, a nepriznala tiež náhradu trov právneho zastúpenia ani za niektoré porady s klientmi. Celkom bola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia za 57 úkonov právnej služby (z navrhovaných 76).

7. Sťažovateľka v podanej sťažnosti namietala, že predmetom sporu bolo určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam iba u žalobkyne vo 4. rade. U ostatných bolo predmetom sporu určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po zosnulých poručiteľoch. Výsledok konania o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po zosnulom poručiteľovi, nezakladá priamo vlastnícke právo žalobcov, a preto bolo potrebné vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Tiež namietala, že súd vychádzal z potvrdenia realitnej kancelárie, čo považuje za nedôveryhodný doklad, pretože v čase vydania potvrdenia táto kancelária nedisponovala oprávnením na vykonávanie realitnej činnosti.

8. Napadnutým uznesením okresný súd sťažnosť sťažovateľky zamietol a zároveň zmenil uznesenie vyššej súdnej úradníčky tak, že sťažovateľku zaviazal na úhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania vo výške 117 203,44 eur (z toho trovy právneho zastúpenia vo výške 116 800,44 eur). Sťažnosť sťažovateľky považoval za nedôvodnú. Pokiaľ ide o určenie základnej sadzby tarifnej odmeny, podľa okresného súdu postupovala vyššia súdna úradníčka správne, keď vychádzala z hodnoty sporných nehnuteľností určených realitnou kanceláriou.

II. Argumentácia sťažovateľky

9. Sťažovateľka predovšetkým namieta určenie tarifnej hodnoty veci, keď súd vychádzal z hodnoty sporných nehnuteľností, pretože podľa jej názoru bol predmetný spor sporom o určenie vlastníckeho práva len vo vzťahu k žalobkyni vo 4. rade, u ostatných žalobcov išlo o určenie, či nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľke. Skutočným obsahom predmetu konania je pritom to, aké účinky má pre účastníkov meritórne rozhodnutie súdu (II. ÚS 492/2013).

10. Namietala ďalej správnosť a zákonnosť určenia hodnoty sporu na základe odborného vyjadrenia – z dôvodu iného miesta podnikania a označenia obchodného mena. Spomínaná realitná kancelária pritom podnikala v predmete podnikania „*sprostredkovanie predaja, prenájmu a kúpy nehnuteľností (realitná činnosť)*“ až od 21. decembra 2022 a do toho času živnostenským oprávnením na klasickú realitnú činnosť nedisponovala. Toto potvrdenie tiež neobsahuje žiadne odôvodnenie, a preto je arbitrárne, nepreskúmateľné a nie je možné určiť, akým spôsobom realitná kancelária dospela k záveru o hodnote sporných nehnuteľností. Za správnu hodnotu nehnuteľností považuje sťažovateľka všeobecnú hodnotu sporných nehnuteľností určenú „*s poukazom na Prílohu č. 1 zákona č. 582/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2009 do 30. novembra 2009 určenú pre trvalé trávne porasty v katastrálnom území [redacted] v hodnote 0,4381 eur/m² (spolu 19 350 m²), teda správna hodnota nehnuteľností mala byť 8 477,24 eur, nie 58 050 eur*“.

III. Vyjadrenie okresného súdu a zúčastnenej osoby

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

11. Predseda okresného súdu vo vyjadrení poukazuje na to, že napadnuté uznesenie považuje za dostatočne zdôvodnené. Namieta absenciu odôvodnenia ústavnej sťažnosti v časti týkajúcej sa finančného zadost'učinenia. Podľa predsedu okresného súdu vo všeobecnosti finančné zadost'učinenie za nesprávne hmotnoprávne rozhodnutie prvostupňového súdu strane sporu neprináleží.

12. Zákonný sudca v priloženom vyjadrení uviedol, že vyššia súdna úradníčka správne vychádzala z hodnoty sporných nehnuteľností. Vo vzťahu k akceptovaniu potvrdenia realitnej kancelárie poukázala okrem iného na nález sp. zn. IV. ÚS 300/2023, ktorý takýto postup v inom prípade aproboval.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

13. K podanej ústavnej sťažnosti sa vyjadrili aj žalobcovia (spoločne zastúpení, pozn.). V prvom rade poukazujú na dohodu o splátkach peňažného záväzku, ktorú sťažovateľka uzatvorila so žalobcami 11. januára 2024 a v ktorej vyhlásila, že svoj peňažný záväzok uhradí, čím podľa žalobcov došlo z jej strany k uznaniu záväzku čo sa týka dôvodu aj výšky. Namietajú ďalej, že pochybenia pri rozhodovaní o náhrade trov konania spravidla nedosahujú samy osebe takú intenzitu, na základe ktorej možno vysloviť porušenie základných práv a slobôd. Ústavný súd by mal preto podľa ich názoru k veci pristupovať zdržanlivo.

14. Napadnuté uznesenie je podľa žalobcov riadne zdôvodnené. Vo veci bol správne aplikovaný nález sp. zn. II. ÚS 478/2014, a preto nemožno konštatovať, že by toto rozhodnutie extrémne vybočovalo z pravidiel upravujúcich priznanie trov konania.

15. Napokon poukazujú na to, prečo v okolnostiach posudzovanej veci nie je možné aplikovať právny názor vyslovený v náleze sp. zn. IV. ÚS 187/2018. V danom prípade totiž išlo o konanie, kde sa určenie, že vec patrí do dedičstva, posudzovalo iba podľa stavu ku dňu úmrtia poručiteľa, a právne skutočnosti, ktoré nastali po tomto dni, neboli predmetom konania – teda riešila sa iba predbežná otázka vlastníctva v dobe minulej. V prejednávanej veci je však podľa žalobcov podstatou sporu vyriešenie otázky duplicitného vlastníctva – žalobcovia v snahe zapísať ich vlastnícke právo nadobudnuté dedením zistili, že v súvislosti so spornými nehnuteľnosťami je ako vlastník zapísaná sťažovateľka. Meritórne rozhodnutie v danej veci má účinky straty vlastníckeho práva sťažovateľky k predmetným nehnuteľnostiam a jej výmazu z katastra nehnuteľností. V tomto smere ďalej poukazujú na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/154/2010 zo 16. decembra 2010, z ktorého je podľa názoru žalobcov zrejmé, že konania, ktorých predmetom je určenie, že vec patrí do dedičstva, sa vedú v dvoch formách:

- konanie, kde sa skúma iba vlastníctvo poručiteľa ku dňu jeho úmrtia, a na skutočnosti, ktoré nastali alebo mali nastať po úmrtí poručiteľa sa neprihliada,
- konanie, kde súd zisťuje nielen vlastníctvo poručiteľa ku dňu jeho smrti, ale aj to, či od jeho smrti nedošlo k zmene vlastníctva – tu medzi konaním o určenie vlastníctva a konaním o určenie, že vec patrí do dedičstva, nie je žiadny významový ani obsahový rozdiel.

16. Podľa žalobcov možno zjednodušene konštatovať, že predmetom konania bola hodnota, ktorú sťažovateľka stratila a žalobcovia získali.

17. V neposlednom rade, pokiaľ ide o námietku sťažovateľky týkajúcu sa správnosti určenia hodnoty sporu, žalobcovia poukazujú najmä na to, že ide o účelovú námietku, najmä z dôvodu, že toto vyjadrenie bolo súčasťou podanej žaloby, a napriek tomu ho sťažovateľka v priebehu konania nijakým spôsobom nespochybnila. Ústavnú sťažnosť navrhujú ako neopodstatnenú odmietnuť.

18. Sťažovateľka nevyužila možnosť vyjadriť sa k doručenému vyjadreniu okresného súdu a zúčastnenej osoby.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Ústavný súd v prvom rade poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasti súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel

upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

20. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti argumentuje v prvom rade tým, že súd vychádzal pri výpočte náhrady trov konania z nesprávneho ustanovenia vyhlášky – a síce z § 10 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 vyhlášky, keď sa základná sadzba tarifnej odmeny určuje podľa hodnoty veci alebo druhu veci, alebo práva, pričom za tarifnú hodnotu sa považuje výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby. Za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

21. Podľa sťažovateľky bolo však toto ustanovenie možné aplikovať len vo vzťahu k žalobkyni vo 4. rade [REDAKOVANÉ] a vo vzťahu k ostatným žalobcom mal byť aplikovaný § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, ktorý upravuje základnú sadzbu tarifnej odmeny v prípade, keď nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch.

22. Pri uplatnení § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam najmä v ňom uvedené slovné spojenie „*ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch*“. Vyjadriť hodnotu (v danom prípade práva, pozn.) predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, t. j. s tým, aké účinky má pre účastníkov (resp. strany sporu) meritórne rozhodnutie súdu v tomto konaní (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018).

23. Rozhodovacia prax ústavného súdu teda vychádza z toho, že pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie (pozri napríklad I. ÚS 70/2021, III. ÚS 499/2022). Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceneľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti.

24. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

25. Z doručených príloh k ústavnej sťažnosti vyplýva, že žalobou zo 17. apríla 2009 sa pôvodní žalobcovia [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam tak, že a) [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] sú podielovými spoluvlastníkmi, každá v ¼ k celku vo vzťahu k dotknutým nehnuteľnostiam a b) do dedičstva po [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] patria nehnuteľnosti v podiele ¼ k celku každého z nich. V priebehu konania žalobkyňa [REDAKOVANÉ] zomrela, v dôsledku čoho do konania vstúpili dedičia po zosnulej a v tejto časti sa zmenil aj navrhovaný petit, keď sa požadovalo určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po zosnulej.

26. S ohľadom na uvedené závery vyplývajúce z rozhodovacej praxe ústavného súdu (napokon aj zo samotného znenia vyhlášky) možno odobriť spôsob určenia náhrady trov konania vo vzťahu k sťažovateľke [REDAKOVANÉ] (čo však napokon nenamietala ani samotná sťažovateľka).

27. Vo vzťahu k zvyšným žalobcom ale nešlo o majetok (hodnotu), ale o rozšírenie aktív dedičstva na účely dedičského konania. Vyhovujúci rozsudok by nemal za následok nadobudnutie vlastníckeho práva k veci žalobcami. Išlo by iba o rozhodnutie tvoriace podklad na dedičské konanie. S ohľadom na citované východiská nemožno klásť dôraz na povahu predmetu konania (či je ním nehnuteľnosť, alebo finančná hotovosť ako v prejednávanej veci). Pre aplikáciu § 10 ods. 1 alebo § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky je rozhodujúce, či ide o určovací spor, v ktorom bola alebo nebola poskytnutá konečná súdna ochrana, nie samotná oceniťnosť predmetu takéhoto konania. Vo vzťahu k ostatným žalobcom (iným, ako je [REDAKOVANÉ]) mal preto okresný súd vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

28. Pokiaľ ide o dedičov po zosnulej [REDAKOVANÉ], tu je potrebné aplikovať rovnako § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky s ohľadom na nimi navrhovanú zmenu petitu (ktorý bol jediný možný a správny), a to aj s poukazom na to, že odmena sa určuje podľa stavu ku dňu začatia poskytovania právnej služby. Iná bude situácia, pokiaľ ide o úkony právnej služby vykonané pre už zosnulú [REDAKOVANÉ], kde právnenému zástupcovi vznikol nárok na odmenu podľa § 10 ods. 1 vyhlášky.

29. Možno teda konštatovať, že postupom a rozhodnutím okresného súdu, ktorý (nesprávne) aplikoval § 10 ods. 1 vyhlášky vo vzťahu k všetkým žalobcom, bolo zasiahnuté do práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny.

30. Pokiaľ ide o námietku týkajúcu sa potvrdenia realitnej kancelárie, je potrebné konštatovať, že odôvodnenie okresného súdu je zrejme nepostačujúce, keď sa súd nijakým spôsobom nevyjadril k tomu, z akého dôvodu považuje odbornosť realitného makléra za nespochybniteľnú – napriek tomu, že zo živnostenského registra vyplýva, že oprávnenie na vykonávanie viazanej živnosti „*sprostredkovanie predaja, prenájmu a kúpy nehnuteľností (realitná činnosť)*“ mu vzniklo až 21. decembra 2022 (a dotknuté potvrdenie je z 26. januára 2009, pozn.). Pre komplexnosť ale ústavný súd dodáva, že zisťovanie trhovej ceny prostredníctvom realitnej kancelárie je považované za akceptovateľný spôsob, akým možno určiť hodnotu nehnuteľnosti (za predpokladu, že v konaní nebol predložený znalecký posudok) (pozri napr. III. ÚS 600/2022).

31. Napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny (bod 1 výroku tohto nálezu), preto ústavný súd napadnuté uznesenie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

32. Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základných práv sťažovateľky účinne poskytnutá tým, že ústavný súd konštatoval ich porušenie, zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie s formulovaním záväzného právneho názoru. Z uvedeného dôvodu ústavný súd požadované finančné zadosťučinenie nepriznal (bod 4 výroku nálezu).

V.
Trovy konania

33. V súlade s § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal ústavný súd podľa výsledku konania sťažovateľke nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom pozostávajúcich z trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu).

34. Pri výpočte náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky. Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 predstavuje v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky 343,25 eur a náhrada hotových výdavkov za každý úkon právnej služby podľa § 16 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 13,73 eur. Trovy konania sťažovateľky pozostávajú z tarifnej odmeny právneho zástupcu sťažovateľky za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu), ktoré boli všetky uskutočnené v roku 2024. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia priznanej sťažovateľke predstavuje po zvýšení o príslušnú daň z pridanej hodnoty spolu 856,75 eur.

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. februára 2026

Peter Molnár
predseda senátu